

Discurs de la rectora Margarita Arboix en l'acte d'inauguració del curs acadèmic 2016-2017 a la Universitat Autònoma de Barcelona

Benvolguts director general d'Universitats, alcalde de Cerdanyola del Vallès, president del Consell Social, rector de la Universitat Rovira i Virgili i representants de les universitats catalanes, alcaldessa de Barberà del Vallès i representants municipals, secretària general del Consell Interuniversitari de Catalunya, exrectors, vicerectors, degans i directors d'institut, doctora Rosa M. Calaf, professorat, personal de l'administració i serveis, i estudiants,

Iniciem un nou curs i vull destacar que, malgrat la situació adversa que vivim, la Universitat continua fent front als reptes diaris. No solament no ens hem aturat, sinó que hem consolidat el nostre full de ruta i hem continuat avançant en aspectes estratègics en docència, recerca i relació amb la societat. Hem treballat amb ambició i il·lusió, però al mateix temps amb el realisme al qual ens veiem obligats per la crisi econòmica i la complicada situació política nacional i internacional que ens envolta.

Vull que les meves paraules d'avui serveixin, en primer lloc, com a reconeixement, agraïment i estímul a tota la comunitat universitària, i també com a reflexió sobre la Universitat que tenim i la que desitjaríem assolir, i per tant faré una anàlisi general del moment actual, començant a definir cap a on crec que hauríem de caminar.

No podem ser aliens als problemes i als canvis que s'estan produint a la societat, ni tampoc als canvis normatius que des dels diferents governs es proposen implementar. Avui hem d'alçar la veu per marcar de manera contundent el nostre perfil com a universitat pública quan, en moltes ocasions, els governs i alguns sectors de la població consideren les universitats com a motors econòmics i camps d'entrenament de futurs professionals. Últimament, les universitats s'han vist obligades a renunciar a bona part del seu paper com a centres de la vida intel·lectual, cultural, científica i, sobretot, com a element d'anàlisi i crítica socials. No s'hauria de permetre que els mercats i la globalització determinessin l'educació superior —alguns des de les seves posicions de poder ens ho intenten imposar (per exemple, les anomenades lleis Wert)—, quan el

que està en joc és el futur de l'educació pública i de la recerca, eixos vertebradors del quefer universitari i pilars fonamentals del desenvolupament econòmic i social.

No m'importa que em titllin de reivindicativa, ho prefereixo abans que em cataloguin de pidolaire, perquè crec que la comunitat universitària, ara més que mai, reclama drets i no privilegis.

Els empleats públics no som afavorits ni avantatjats, som treballadors que garantim serveis essencials per a la comunitat i ajudem a millorar la societat. I els estudiants són ciutadans en període de formació que han de veure satisfets els seus drets rebent una docència de qualitat on s'equilibri la part professionalitzadora amb la dels àmbits de coneixements i valors socials, ètics i culturals.

Les universitats han de fomentar la cultura de l'emancipació de la humanitat generant coneixement i eines per construir el futur, i això s'aconsegueix amb una forta interrelació entre la societat, els moviments socials, la ciutadania i les institucions públiques d'educació, en particular amb les de l'àmbit superior.

Una universitat que considera el saber com un dret del ciutadà, que impedeix la massificació i valoritza la democratització, és l'expressió d'una societat en la qual els valors democràtics de la ciutadania són l'imperatiu social, polític i ètic de la vida universitària.

Per tot això, aquells que pensen que la universitat és un cost econòmic s'equivoquen. No em cansaré de repetir-ho: la universitat és una inversió de futur per a la societat, i per fer possible aquest compromís, que és un imperatiu social, cal que els governs apostin per la docència i la recerca universitària, cal que apostin per la universitat.

Per tant, director general, us demano que defenseu amb contundència aquests principis pel que fa a les universitats públiques i que feu arribar al Govern de la Generalitat i al Govern de l'Estat el que necessitem per a poder complir el nostre rol d'universitat pública, i això es pot concretar en els punts següents:

1. La imprescindible equitat educativa

No insistiré en quin és el nostre punt de vista sobre les taxes universitàries, ja que ho he explicat en diferents moments i àmbits institucionals i mitjans de comunicació, però sí que voldria fer una reflexió sobre aquesta qüestió.

És necessària una política que faci que els preus de les matrícules, les beques i les ajudes siguin més equitatives. Aquesta política ha de ser decidida, no es pot fer demagògia en aquestes qüestions. S'han de posar recursos a disposició del sistema i garantir la igualtat en l'accés als estudis universitaris, tant en la matrícula gratuïta com

en l'ajut a aquells estudiants que tenen dificultats per compatibilitzar els seus estudis amb unes condicions de vida personals correctes.

Avui, amb excepció d'uns quants estudiants que tenen una condició econòmica acomodada, ja sigui familiar o pròpia, la major part dels nostres estudiants vénen de famílies amb recursos mitjans, on les famílies fan un gran esforç perquè els seus fills puguin estudiar —en alguns casos arriben a hipotecar-se—, i també hi ha un nombre significatiu d'estudiants que procedeixen de nuclis familiars amb situacions econòmiques molt difícils, en el llindar de la pobresa, que no poden pagar-se la matrícula dels estudis de grau, i menys encara dels màsters.

En aquest cas, voldria destacar un tema que, per a les universitats, comporta problemes addicionals. No és lògic que les universitats, a les quals des de fa uns anys ens ha calgut assumir que el finançament que rebem a través de les matrícules formi part del nostre pressupost de funcionament, haguem d'absorbir la part diferencial entre els preus de matrícula del curs 2011-2012 i els preus imposats per la Generalitat a partir d'aquest moment, de tots aquells estudiants que gaudeixen a les universitats de la matrícula gratuïta.

En el nostre cas això implica un cost d'onze milions d'euros anuals. Nosaltres estem disposats a assumir la nostra part de responsabilitat en la pal·liació del problema, i així ho fem amb diferents accions, com per exemple el Programa Finestreta, instaurat per l'Equip del professor Ferran Sancho i que nosaltres mantindrem i, si podem, ampliarem. No obstant això, la nostra universitat està en una regió socialment complicada, on ens arriben un nombre molt elevat d'estudiants amb problemes econòmics, i aquest esforç complementari ens porta a importants desequilibris pressupostaris. Per tant, us demano que incorporeu aquest apartat en la subvenció que rebem anualment des del Govern.

2. Respecte a l'autonomia universitària

És un principi que descansa en l'assumpció de la plena responsabilitat social que incorpora la funció docent, la de recerca i la de transferència. Per tant, cal que no interferiu en el nostres drets reconeguts per les normatives vigents. Cal que dins de les possibilitats que les normes ens atorguen, per exemple, se'ns deixin gestionar els recursos propis, tant els econòmics com els de personal docent i d'administració i serveis. Això sí, sempre amb la corresponent rendició de comptes.

3. Respecte als nostres sistemes de governança

La democràcia és un valor i un principi que sempre ha de regular la vida universitària. El model plural i participatiu de la universitat assegura la legitimitat necessària en la presa de decisions institucionals, i al mateix temps insta a tots els interessats a consensuar les decisions que els afecten.

El fet de dissenyar uns òrgans de participació mitjançant fórmules representatives obliga al fet que les decisions siguin plantejades, debatudes i discutides entre tots els seus membres, encara que no comparteixin els mateixos punts de vista.

Per tant, esperem que algunes vel·leïtats que freqüentment planegen al nostre voltant, com ara certes propostes alternatives que segons alguns són més modernes i més eficients, i que emulen les universitats americanes o europees, no es tornin a encetar, com ho va fer el govern de la Generalitat anterior i també el propi ministre Wert.

4. El finançament de les Universitats. S'ha de basar en:

- **La suficiència.** Un finançament estable i una situació econòmica sanejada podrà augmentar, de manera progressiva, la qualitat de les universitats. Aquest finançament s'ha de basar en el model universitari en el qual s'hagin definit els costos reals dels serveis i instal·lacions, en els quals s'hauran de considerar les inversions, el manteniment, el funcionament regular i el «pla Renove», i també s'hauran de tenir en compte contractes programa determinats, acordats entre la Universitat i la Generalitat.
- **La rendició de comptes.** S'hauria de sustentar en l'autonomia financera, així com en el finançament basat en el compliment dels objectius establerts mitjançant la planificació a llarg termini i els contractes programa corresponents.

Cal tenir present que la supervivència del nivell acadèmic de les universitats està en joc. Ja estem veient com en els rànquings les universitats espanyoles —i no en queden excloses les catalanes— van perdent punts i, sense cap dubte, les retallades patides en aquest últims anys estan fent forat. Per exemple, la ràtio d'alumnes per professor s'està incrementant, i aquest és un paràmetre que els rànquings tenen en compte. Per tant, la reducció de professors i de personal de l'administració i serveis, junt amb la pèrdua de talent causada per la desaparició d'excel·lents professionals, que ja sigui per jubilació o perquè han d'abandonar la nostra universitat buscant sortides professionals a l'estranger o en altres àmbits de treball, està provocant que el nostre reconeixement docent i investigador quedi malmès.

És evident que la carrera professional del professorat i del personal d'administració, amb la respectiva estabilització i promoció, la dotació de recursos d'aules, laboratoris,

biblioteques i serveis informàtics, depèn del compliment de les obligacions financeres del Govern de la Generalitat. Per la UAB i el nostre Equip de Govern, la situació dels treballadors és una preocupació central i una prioritat. Volem fer tot el possible per garantir i millorar el seu lloc de treball.

També hi ha moltes línies de recerca que requereixen la inversió necessària per garantir la recerca bàsica i aplicada de molts grups investigadors, i calen recursos per potenciar la transferència. Cal que la Generalitat ens tracti amb les mateixes condicions que als centres CERCA. Avui, és la Universitat la que dona més rendiments en la recerca bàsica i aplicada, i són els nostres professors i investigadors dels departaments i instituts els que, amb la seva capacitat i competitivitat, obtenen els recursos fora de Catalunya.

Sabem que la situació financera dels nostres governs és delicada, però creiem que és necessari promoure un pla especial que abordi en profunditat aquest aspectes, ja que aquesta crisi està generant un impacte molt negatiu sobre l'educació superior i la investigació, i de retruc sobre la societat del nostre entorn, i aquest impacte cada dia pot ser més difícil de revertir.

Cal que tornem en un curt espai de temps als pressupostos de 2010. L'Autònoma ha perdut en aquests anys un 20 % del seu pressupost, i això fa perillar molts projectes docents i de recerca. Confio que aquest camí pel desert en el qual es troba la universitat arribi aviat a la fi i puguem concentrar tots els nostres esforços en el que és la raó de ser de la universitat: crear, créixer, innovar, progressar i aportar tot el millor de nosaltres mateixos a la societat.

Les universitats hem demostrat al llarg dels anys la nostra capacitat per adaptar-nos a qualsevol situació adversa i donar resposta als reptes que se'ns plantegen. Aquest és el nostre deure i la nostra missió, però també hem sabut evolucionar i prendre un paper actiu com a motors de canvi i progrés en la societat. I així continuarem, però necessitem que els governants entenguin, i ho facin palès amb els seus actes, que sense educació —també l'educació universitària— no hi ha progrés social, i cal esmerçar recursos perquè l'educació pugui progressar.

Per acabar, vull expressar una vegada més el compromís de l'equip rectoral per treballar en els àmbits següents:

1. Les persones (estudiants, professors i PAS), promovent el diàleg, la participació i el respecte entre tots els sectors i opinions i buscant el consens sense renunciar als principis bàsics de la universitat pública.

2. La millora contínua de la docència, la recerca i la transferència, fent una atenció particular a l'avaluació del procés de Bolonya i reconduint, si es creu oportú en algun cas, l'estructura dels estudis.
3. Promoure l'intercanvi internacional de professors, PAS i estudiants.
4. Potenciar la formació continuada, amb l'objectiu de millorar i ampliar el ventall de propostes educatives lligades a les necessitats socials.
5. Promoure l'ocupabilitat i l'emprenedoria per als estudiants i futurs graduats.
6. Promoure la incorporació del pensament crític i dels valors ètics en tots els processos universitaris, en particular en la docència i la recerca.

Tot això serà possible si tots i totes continuem assumint allò que deia Zygmunt Bauman dirigint-se als joves: «no hi pot haver una revolució sense el vostre impuls, i per això cal creure en la possibilitat del canvi. Per lluitar contra la crisi cal buscar vies alternatives d'acció col·lectiva».

Gràcies a totes i tots els que feu viable cada dia aquesta universitat. Declaro inaugurat el curs acadèmic 2016-2017.

Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), 3 d'octubre de 2016